लोकानां सदेवासुरमानुषाम्" नागभुवनादयोऽप्यत्र ।

नागवर्त्मन् पु॰ तीर्थभेदे "ततः प्रायाद्ध्रुवो राजन् ! दक्षिणेन सरस्वतीम् । गत्वा चैवं महाबाहुर्नातिदूरे महायशाः । धर्मात्मा नागवर्त्मानं तीर्थमागममच्युतः । यत्र पन्नग राजस्य वासुकेः सन्निवेशनम् । महाद्युतेर्महाराज ! बहुभिः पन्नगैर्वृतम् । ऋषीणां हि सहस्राणि तत्र नित्यं चतुर्दश । यत्र देवाः समागम्य वासुकिं पन्नगोत्तमम् । सर्वे पन्नगराजानमभ्यषिञ्चन् यथाविधि । पन्नगेभ्यो भयं तत्र विद्यते न च गौरव ! । तत्रापि विधिवद्दत्त्वा विप्रेभ्यो रत्नसञ्चयान्" भा॰श॰ ३८अ॰।

नागवल्लरी स्त्री नाग इव दीर्घा वल्लरी । ताम्बूलीलतायां भावप्र॰ ।

नागवल्ली स्त्री नाग इव दीर्घा वल्ली । ताम्बूलवल्ल्याम् अमरः । सा च देशभेदात् मृत्तिकाभेदेन नानाकारगुणा यथोक्तं राजनि॰ "एकाग्रेषा देशमृत्तत्त्वाविशेषाद्वानाकारं याति कार्ये गुणे च" इत्युपक्रमे "श्रीवाटी मधुरा तीक्ष्णा वातपित्तकफापहा । रसाढ्या सरसा रुच्या विपाके शिशिरा स्मृता । स्वादुवाटी कटुकाम्लतिक्ता तीक्ष्णा तथोष्णा सुखपाककर्त्री । विदाहपित्तास्रविकोपनी च विष्टम्भदा वातनिवर्हणी च । शम्पनी मधुरा तीक्ष्णा कटुरुष्णा च पाचनी । गुरुमोदराध्मानहरी रुचिकृद्दीपनी परा" अन्यत्र "गुहागरे सप्तशिरा प्रसिद्धा तत्पर्णचूर्णातिरसातिरुच्या । सुगन्धि तीक्ष्णा मधुरातिरुच्या सन्दीपनी पुंस्त्वकरी च वल्ली" "नाम्ना यामुनरा सुतीक्ष्णमधुरा रुच्या हिमा दाहहृत् पित्तोद्रेककरी सुदीपनकरी बल्या सुखामोदिनी । स्त्रीसौभाग्यविवर्द्धिनी मदकरी ग्रेया सदा वल्लभा गुरुमाध्मानविदग्धजित् कथिता सा मानवे तृप्तिता । अग्निदुष्कलिका नाम कषायोष्णा कटुस्तथा । मलापकर्षी बलकृत् पित्तकृद्वातनाशिनी । हैवणीया कटुस्तीक्ष्णा सुरा दीर्घदला च सा । कफवातहरी रुच्या कटुदीपन पाचनी" स्वार्थे क । नागवल्लिकाऽप्यत्र "पर्णमूले भवेद् व्याधिः पर्णाग्रे पापसञ्चयः । जीर्णपर्णं हरेदायुः शिरा बुद्धिप्रणाशिनी" आह्निक॰त॰ ।

नागवारिक पु॰ नागस्य गजस्य सर्पस्य वा वारो वारणं प्रयोजनमस्य ठक् । १हस्तिपालके २गरुडे ३मयूरे ४राजकुञ्जरे ५यूथस्थगजराजे च मेदि॰ ।

नागवि(बिल) न॰ तीर्थभेदे नागरक्षणशब्दे दृश्यम् ।

नागवीट पु॰ नाग इव वीटति वि+इट-क । टाङ्कुरे(ढाकरा) त्रिका॰ ।

नागवीथी स्त्री आकाशमण्डलस्थे उत्तरदिक्स्थे अश्विन्यादित्रयघटितग्रहस्थानत्रयान्तर्गते मार्गभेदे

वियति हि मध्यमोत्तरदक्षिणमार्गत्रयमस्ति तत्र प्रत्येकं वीथीत्रयेण त्रिधा भिद्यते । तथा हि त्रिभिस्त्रिभिरश्विन्यादिनक्षत्रैर्नागवीथी गजवीथी ऐरावती चेत्युत्तरमार्गे वीथीत्रयम् "सर्वग्रहाणां भान्येव स्थानानि द्विजसत्तमाः । स्थानं जारद्गवं मध्ये तथैरावतमुत्तरम्" "वैश्वानरं दक्षिणतो निर्दिष्टमिह तत्त्वतः । अश्विनी कृत्तिका याम्या नागवीथीति शब्दिता" विष्णुपु॰ जरद्गवशब्दे ३॰५८पृ॰ दृश्यम् । २कथ्रपपत्नीभेदे च "नाग वीथी च वामिन्याम्" ब्रह्म॰प्र॰ २अ॰ ।

नागवृक्ष पु॰ नागाख्यो वृक्षः । नागकेशरवृक्षे शब्दार्थचि॰ ।

नागशत पु॰ नागानां शतमत्र । पर्वतभेदे "जगाम सह पत्नीभ्यां ततो नागशतं गिरिम्" भा॰आ॰१९९अ॰ ।

नागशुण्डी स्त्री नागस्य शुण्डेवाकारोऽस्त्यस्ते शिखायाम् अच् गौरा॰ ङीष् । इक्षुरीफलनामके वृक्षे राजनि॰।

नागसम्भव न॰ नागात् शीसकात् सम्भवति सम्+भू-अच् ५त॰। सिन्दूरे अमरः ।

नागसम्भूत न॰नागात् शीसात् वासुक्यादितो वा सम्भूतम् ५त॰ शीसजन्मनि सिन्दूरे वासुक्यादिशिरसि वर्षच्छःपतिते २सुक्ताफलभेदे च "तक्षकवासुकिकुलजाः कामगमा ये च पन्नगास्तेषाम् । स्निग्धानीलद्युतयो भवन्ति मुक्ताः फणस्थाने । यस्तेऽवनिप्रदेशे रजतमये भाजने स्थिते च यदि । वर्षति देवोऽकस्मात् तज्ज्ञेयं नागसम्भूतम् । अपहरति विषमलक्ष्मीं जयति मृत्युन्यथो विकाशयति । भौजङ्गं नृपतीनां धृतमलतार्थं विजयदं च" बृ॰सं॰८१अ॰

नागसरस् न॰ तीर्थभेदे नागरक्षणशब्दे दृश्यम् ।

नागसाह्वय न॰ नागेन हस्तिना समानः आह्वयो यस्य । हस्तिनापुरे "जगाम तच्छकलूर्णं नगरं नागसाह्वयम्" भा॰आ॰१३अ॰। [शीसतायां शीरस्वामी ।

नागसुगन्धा स्त्री नागस्य सर्पस्येव सुगन्धोऽस्याः । भुजङ्गा-

नागस्तोक न॰ नागस्य तद्विषस्य स्तोकमल्पम् । बहुव्रीहौ नामविशे राजनि॰ । [वृक्षे च राजनि॰ ।

नागस्फोता स्त्री नाग इव स्फोता । १नागदन्तीवृक्षे २दन्ती-

नागहनु पु॰नागस्य हस्तिनो हनुरिव । नखीनामगन्धद्रव्ये राजनि॰ ।